

Eğitimde öğrenci başarısının artırılmasına yönelik okul yöneticilerinin görüşleri

Cuma Çiçek¹, Metin Aslan², Mahmut Sayalı³, Mustafa Küçük⁴

DOI 10.5281/zenodo.10542698

Özet

Bu araştırmanın amacı, Eğitimde öğrenci başarısının artırılmasına yönelik okul yöneticilerinin görüşlerini incelemektir. Bu çalışmada nitel yöntem tercih edilmiş olup durum çalışması deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 16 okul yöneticisi oluşturmuştur. Çalışma grubu, ölçüt örnekleme yaklaşımı kullanılarak seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan açık uçlu sorulardan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, katılımcılar ile yapılan yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Çalışma verileri temalar ve kodlar vasıtası ile içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Okul yöneticileri, öğrenci başarısını artırmak için bireysel öğrenci takibi, destek programları, eğitim teknolojileri ve rehberlik hizmetleri gibi stratejileri önemsemektedir. Ayrıca, öğretmenler arası iş birliği, sınıf içi etkileşim, aile iletişimi ve motivasyonun öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Öğrenci başarısını olumsuz etkileyen faktörler arasında bireysel zorluklar, sosyal etmenler, destek ve hizmet eksikliği ile ekonomik faktörler öne çıkmaktadır. Okul yöneticileri, geleneksel değerlendirme yöntemleri, çeşitli araçlar ve inovatif yaklaşımları kullanarak öğrenci başarısını değerlendirmekte ve takip etmektedir. Ekonomik zorluklarla başa çıkma, sosyal faktörlere motivasyon ve sosyal uyum ile kültürel faktörlere uyum sorunları ve anlayış sorunları gibi zorluklarla baş etme konularında yöneticilerin karşılaştığı temel temalar belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: eğitim, öğrenci başarısı, okul yöneticisi

Opinions of school administrators on increasing student achievement in education

Abstract

This study examines school administrators' views on increasing student achievement in education. A qualitative method was preferred in this research and was designed in a case study design. The study group of the research consisted of 16 school administrators. The study group was selected using the criterion sampling approach. A semi-structured interview form consisting of open-ended questions created by the researchers was used as a data collection tool. The interviews were conducted face-to-face with the participants. The study data were analysed by content analysis through themes and codes. School administrators emphasise strategies such as individual student follow-up, support programs, educational technologies and guidance services to increase student achievement. In addition, it was determined that cooperation between teachers, classroom interaction, family communication and motivation positively affect student achievement. Individual difficulties, social factors, lack of support and services, and economic factors are among the factors that negatively affect student achievement. School administrators assess and monitor student achievement using traditional assessment methods, various tools and innovative approaches. Administrators' main themes are coping with economic challenges, motivation, social adaptation to social factors, and cultural factors such as adaptation problems and understanding problems.

Keywords: education, student achievement, school administrator

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, cumacicekemr@gmail.com

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, arslann2706@gmail.com

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, sayali1987@hotmail.com

⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, mustafaeren808077@hotmail.com

Giriş

Başarı, öğrenciler için çok önemli bir kavramdır. Öğrencilerin hem okul hayatları boyunca hem de sonrasında önemli bir davranış olarak başarı sergilemeleri gerekmektedir. Bununla birlikte, başarı kavramının hem tanımlanması hem de ölçülmesi zordur. Öğrenci başarısı, öğrencilerin okuma, dil, sanat, bilim ve tarih gibi birçok konuda başarı sınavlarında gösterdikleri başarıyı ifade eder (Cunningham, 2012). Bu başarıyı çeşitli değişkenler etkilemektedir. Hijazi ve Naqvi'ye (2006) göre, öğrenci başarısı sosyo-ekonomik, psikolojik ve çevresel değişkenlerden etkilenebilir. Hijazi ve Naqvi (2006), derse katılımı ve öğretmen yakınlığını öğrenci performansında kilit değişkenler olarak vurgulamaktadır.

Derse katılım konusu, akademik başarı üzerindeki etkisi nedeniyle son yıllarda büyük ilgi görmektedir. Bu konudaki birçok çalışma, ders sırasında öğrenci ihtiyaçlarına odaklanmakta, katılımı ve öğrenci-öğretmen etkileşimini artırmanın önemini vurgulamaktadır (Connell, 1990). Diğer çalışmalar sınıf içi açıklamaların ve görevlerin entelektüel katılımı nasıl etkilediğini incelemektedir (Newmann & Lamborn, 1992). Ayrıca, derse katılım ve okulu bırakma oranları arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar da mevcuttur (Finn ve Rock, 1997). Eryılmaz'a (2013) göre, çocuklar tipik olarak okulda yaklaşık 180 gün ve her gün en az 6 saat geçirmektedir. Bu süre zarfında bazı öğrenciler derslere katılırken diğerleri katılmaz. Başarılı bir öğrenme için, öğrencinin kendi öğrenmesinin sorumluluğunu üstlenmesi ve öğrenme sürecine aktif olarak katılması çok önemlidir (Yavuz, Gülmez ve Özkara, 2016). Sınıf içi etkinliklere katılım bazı öğrenciler için zorlayıcı ve heyecandan yoksun olabilirken, bazıları için zahmetsiz ve zevkli olabilir (Eryılmaz ve Dereli, 2011). Öğretim sürecinde öğrenci başarısını sağlamak için, öğretmenlerin öğrenci katılımını yüksek düzeyde tutması ve ortaya çıkabilecek sorunları ele almak için uygun stratejileri kullanması önemlidir. Öğrenci katılımını sağlamak için öğretmen, öğrencinin önkoşul bilgilerini göz önünde bulundurmalı, işaretleri ve açıklamaları öğrencinin seviyesine göre uyarlamalı ve her öğrencinin katılımı için geniş fırsatlar sağlamalıdır (Güvenç, 2015). Ayrıca araştırmalar, okulu ve sınıfı engel değil kolaylaştırıcı olarak gören ve bu konuda yeterince yardım alan çocukların akranlarına kıyasla daha yüksek katılım oranları sergilediklerini göstermiştir (Sever, Ulubey, Toraman ve Türe, 2014). Bu durumda, öğretmenin empati göstermesi ve durumu kabul ederek öğrencinin uygun düzeyde destek hissetmesini sağlaması çok önemlidir. Sınıf katılımı üzerine yapılan araştırmalar, diğer öğrenciler ve profesörler tarafından sunulan yardımın öğrenci katılımını teşvik etmede başarılı olduğunu göstermektedir (Sever, 2014). Ayrıca, Furrer ve Skinner (2003) katılımın ikili bir etkisi olduğunu ileri sürmektedir: öğrenci gelişimini artırır ve aynı zamanda öğrenme sürecinde önemli bir rol oynar.

Eğitimde öğrenci başarısının artırılması, birçok faktörün etkileşimiyle mümkün olabilir. Bu bağlamda, okul yöneticilerinin görüşleri, eğitim sisteminin daha etkili ve verimli bir şekilde işleme için kilit bir role sahiptir. Okul yöneticilerinin bu konudaki düşünce ve stratejilerini anlamak, eğitimde kaliteyi artırmak için önemlidir. Öğrenci başarısının artırılması, sadece akademik başarıyı değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişimi de içerir. Bu nedenle, okul yöneticileri, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını ve farklı öğrenme stillerini anlayarak, öğretim programlarını buna uygun şekilde düzenlemelidir. İyi bir eğitim, öğrencilere sadece bilgi kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda onları düşünmeye teşvik eder ve hayatları boyunca süren öğrenmeye olan ilgilerini artırır. Okul yöneticileri, öğrenci başarısını artırmak için eğitimde yenilikçi yöntemlere ve teknolojiye odaklanmalıdır. Teknolojinin sağladığı olanaklar, öğrencilere etkileşimli öğrenme ortamları sunma ve onların ilgisini çekme konusunda büyük bir potansiyel taşımaktadır. Dijital araçlar ve çevrimiçi kaynaklar, öğrencilere daha çeşitli ve

etkili öğrenme fırsatları sunabilir. Ayrıca, öğrenci başarısını artırmak için okul yöneticileri, öğretmenlerin profesyonel gelişimine önem vermeli ve onları sürekli olarak desteklemelidir. Öğretmenlerin güncel pedagojik yaklaşımları benimsemeleri ve sınıflarında etkili öğretim stratejilerini kullanmaları, öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, okul yöneticileri, öğretmenlerle iş birliği yaparak öğrenci performansını izlemeli ve gerektiğinde müdahalede bulunmalıdır. Öğrenci başarısını artırmada ailelerin rolü de önemlidir. Okul yöneticileri, aileleri eğitim sürecine daha fazla dahil etmek için çeşitli stratejiler geliştirebilir. Aile-okul iş birliği, öğrencilerin destek sistemini genişletir ve öğrenme sürecini daha olumlu bir deneyim haline getirebilir. Sonuç olarak, okul yöneticilerinin öğrenci başarısını artırma konusundaki görüşleri, eğitim sisteminin kalitesini yükseltmek için belirleyici bir faktördür. Eğitimde bireysel ihtiyaçlara odaklanma, teknolojiyi etkili bir şekilde kullanma, öğretmenlerin profesyonel gelişimine önem verme ve ailelerle iş birliği yapma gibi stratejiler, öğrenci başarısını artırmak için önemli adımlardır. Bu stratejilerin bir araya gelmesiyle, daha güçlü bir eğitim sistemi oluşturulabilir ve öğrencilerin gelecekteki başarıları için sağlam bir temel atılabilir.

Bu kapsamda araştırmanın temel amacı eğitimde öğrenci başarısının artırılmasına yönelik okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını artırmak için uyguladıkları en etkili stratejilerin neler olduğuna ilişkin görüşleri nasıldır?
- 2) Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını olumsuz etkileyen en önemli faktörlerin neler olduğuna ilişkin görüşleri nasıldır?
- 3) Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla kullandıkları yöntemlerin neler olduğuna ilişkin görüşleri nasıldır?
- 4) Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını etkileyen ekonomik, sosyal veya kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşleri nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Bu araştırma için nitel araştırma yapmaya karar verilmiştir. Çalışma, literatürde olay incelemesi, durum çalışması, örnek olay çalışması, örnek olay inceleme yöntemi, vaka çalışması gibi farklı isimlerle yer alan durum çalışması deseni (Özdemir, 2010) kapsamında yürütülmüştür. Çalışmada durum çalışmasının tercih edilmesinin nedeni, durum çalışmasının durumun derinlemesine incelenmesine olanak sağlaması ve durum çalışmalarının esas amacının gerçek durumda neler olduğunu sistematik bir şekilde ortaya koyarak çıkan sonucun durumun neden bu şekilde olduğunu açıklamasına olanak sağlamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışma grubu

Araştırmanın fenomenolojik karakterine uygun olarak en az iki yıllık mesleki kıdeme sahip katılımcıların ön görüşmeler yoluyla çalışmaya dahil edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu durumda maksimum çeşitlilik örnekleme ile görev, cinsiyet ve yaş açısından çeşitliliği temsil eden katılımcılar, ölçüt örnekleme ile de iki yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmacı, maksimum çeşitlilik örneklemesini kullanırken farklı mesafelerdeki çeşitli birimleri örnekleme dahil etmektedir. Bu durumda araştırmacının amacı çeşitlilik gösteren bir örneklem grubu oluşturmaktır (Baş ve Akturan, 2017). Amaç, genellemeler

yapmak için çeşitlilik sağlamak değil, çeşitlilik gösteren durumlar arasında paylaşılan veya ortak olgular olup olmadığını belirlemeye çalışmak ve bu çeşitlilik ışığında sorunların çeşitli yönlerini analiz etmektir (Marczyk, DeMatteo ve Festinger, 2005). Önceden tanımlanmış bir dizi kritere uyan tüm durumlar ölçüt örneklemesinde incelenir. Ölçütleri araştırmacı geliştirir ya da önceden geliştirilmiş bir ölçüt listesinden alınabilir (Baltacı, 2018). Bu çalışmaya dahil edilen katılımcı sayısı 16 olup, katılımcıların demografik verileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Demografik Değişkenleri

	Cinsiyet	Görev	Yaş	Kıdem	Öğrenim Durumu
K1	Erkek	Okul müdürü	34	8	Lisans
K2	Erkek	Okul müdür yardımcısı	29	4	Lisans
K3	Erkek	Okul müdürü	39	12	Lisans
K4	Kadın	Okul müdür yardımcısı	31	6	Lisans
K5	Kadın	Okul müdürü	44	15	Yüksek Lisans
K6	Erkek	Okul müdür yardımcısı	29	5	Lisans
K7	Kadın	Okul müdürü	37	10	Yüksek Lisans
K8	Kadın	Okul müdür yardımcısı	33	7	Lisans
K9	Erkek	Okul müdürü	40	14	Lisans
K10	Kadın	Okul müdürü	28	3	Lisans
K11	Kadın	Okul müdürü	35	9	Lisans
K12	Kadın	Okul müdürü	31	6	Yüksek Lisans
K13	Kadın	Okul müdürü	42	13	Lisans
K14	Kadın	Okul müdürü	32	8	Yüksek Lisans
K15	Erkek	Okul müdürü	38	7	Lisans
K16	Erkek	Okul müdür yardımcısı	34	7	Yüksek Lisans

Tablo 1'de yer alan demografik değişkenlere göre katılımcıların profili incelendiğinde, cinsiyet dağılımında erkeklerin (%62.5) kadınlara (%37.5) oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Branş bazında ise, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun okul müdürü (%56.25) olarak görev yaptığı, geri kalanın ise okul müdür yardımcısı olduğu (%43.75) belirlenmiştir.

Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında, 28 ila 44 yaş arasında geniş bir yelpaze bulunmaktadır. En genç katılımcı 28 yaşında iken en yaşlısı 44 yaşındadır. Yaş gruplarındaki dağılım, farklı yaş gruplarından gelen katılımcıların perspektiflerini yansıtabilecek bir çeşitliliği ifade etmektedir.

Kıdem seviyelerine göre incelendiğinde, katılımcıların 3 ila 15 yıl arasında değişen bir kıdem süresine sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, katılımcıların deneyim düzeylerinin çeşitliliğini ve bu deneyimlerin araştırma sonuçlarına etki edebilecek nitelikte olduğunu göstermektedir.

Son olarak, öğrenim durumu incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun lisans (%62.5) ve yüksek lisans (%37.5) düzeyinde eğitim aldığı gözlemlenmektedir. Bu durum, katılımcıların akademik geçmişlerinin çeşitliliğini yansıtmakta olup, araştırma kapsamında farklı bilgi ve becerilere sahip oldukları öngörülebilir.

Veri toplama araçları

Çalışmada durum araştırmaları için önemli veri toplama araçlarından olan, "Görüşme Yöntemi" kullanılmıştır (Polatcan ve Kılınc, 2018). Çalışmada Görüşme Yönteminin tercih

edilmesinin sebebi görüşme yönteminin araştırılan konunun tüm detaylarını kapsayan ve açık uçlu soruların yer aldığı, birebir detaylı cevapların alınabilme imkanını sağlamasıdır (Kumandaş Öztürk, 2019). Öncelikle, literatür araştırmasının tamamlanması ve alt sorunların belirlenmesinin ardından bu alt sorunlara yönelik sorular formüle edilmiştir. Alanında uzman üç profesyonelin her birine bu form verilmiştir. Öneriler doğrultusunda, form bir giriş, bir ısınma sorusu ve birkaç soru daha eklenerek güncellenmiştir. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, form tamamlanmadan önce eğitim yönetimi alanında uzman üç kişiye görüşleri için gönderilmiştir. Formun son halinde toplamda dört açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme sorusu bulunmaktadır.

Verilerin toplanması

Veri toplama süreci, araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Tüm katılımcılar önceden bilgilendirilmiş, görüşmenin düzenleneceği yer ve zaman konusunda önceden anlaşmışlardır. Katılımcılara, araştırmanın hedefleri, geçmişi ve kapsamı hakkında ön bilgi verilmiştir. Katılımcılara, görüşmelerin ses kaydına alınmaması durumunda araştırmacıların not alacağı bildirilmiştir. Ses kaydına izin vermeyen katılımcılar için veri toplama süreci, notlar olarak gerçekleştirilmiştir. Her katılımcı, görüşmeye başlamadan önce, Creswell'in (2007) nitel araştırmalara ilişkin etik kuralları dikkate alarak, araştırmaya katılımın gönüllü olduğu, görüşmeyi istedikleri zaman sonlandırabilecekleri ve sorulara özgürce yanıt verebilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir (Patton, 1987). Görüşmeler belirlenen saatlerde katılımcıların işyerlerinde gerçekleştirilmiştir ve her bir görüşme süreci kırk ila altmış dakika arasında sürmüştür.

Geçerlik güvenilirlik

Bu nitel araştırmada, geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla çeşitli stratejiler kullanılmıştır (Noble & Smith, 2015):

İç Geçerlilik için; Her bir katılımcının görüşmeleri metinleştirildikten sonra, katılımcılara bu metinler gösterilerek görüşlerini doğrulamaları istenmiştir. Her bir katılımcı bu doğrulama sürecinden iki kez geçmiştir.

Dış Geçerlilik için; Araştırmanın her aşaması detaylı bir şekilde açıklanarak, elde edilen sonuçların başka durumlara nasıl aktarılabileceği anlatılmıştır.

İç Güvenilirlik için; Araştırma verileri birden fazla araştırmacı tarafından incelenmiş ve olası anlaşmazlık durumlarını çözmek amacıyla bir panel düzenlenmiştir.

Dış Güvenilirlik için; Bir uzman, çalışmanın bütünlüğünü değerlendirmiş ve sonuçlara katkıda bulunmuştur. Ayrıca, nihai tema, kategori ve kodları belirlemek üzere bağımsız bir kodlayıcı ile bir panel düzenlenmiştir.

Bu stratejiler, araştırmanın güvenilirliğini artırmak ve elde edilen bulguların başka bağlamlara uygulanabilir olmasını sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Her bir strateji, araştırmanın doğruluğunu ve genel geçerliliğini desteklemektedir.

Verilerin analizi

Verilerin analizi için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verileri anlama amacı güder ve bu verileri açıklayabilecek fikirleri ve bağlantıları tespit etmeye odaklanır. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre, içerik analizi, toplanan verilere ve bu verilere ulaşan fikir ve temalara daha derinlemesine bakmayı gerektirir (Miller, 2003). Verilerin analizinde, araştırmanın amacı ve alt amaçları dikkate alınmıştır. Toplanan veriler kodlanmış ve detaylı bir inceleme sürecine

tabi tutulmuştur. Analiz edilen veriler, elde edilen bulguları anlamak için kullanılmıştır. Sonuçlar açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmuş, nitel verilerin nihai içerik analizi, verilerin kodlanması ve temaların ve değişkenlerin tablolar halinde bir modele dönüştürülerek yorumlanması tamamlanmıştır. Elde edilen bulgular, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında katılımcılardan toplanan veriler içerik analizine tabi tutularak görüşme formunda bulunan sıralama ile verilmiştir.

Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını artırmak için uyguladıkları en etkili stratejilerin neler olduğuna ilişkin değerlendirme

Analiz bölümünde, öğrencilerin başarı düzeylerini artırmak için okul yöneticilerinin uyguladığı en etkili stratejilerinin neler olduğunun anlaşılması amacıyla "Okul yöneticilerine, öğrenci başarısını artırmak için uyguladıkları en etkili stratejiler nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplar analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 2'de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 2. Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını artırmak için uyguladıkları en etkili stratejilerin neler olduğuna ilişkin bulgular

Temalar	Kodlar	f
Öğrenci takibi ve gelişim	Bireysel öğrenci takibi ve destek programları	3
	Eğitim teknolojileri	2
	Rehberlik hizmetleri	2
	Zenginleştirilmiş öğrenme süreci	1
İş birliği ve sosyal gelişim	Öğretmenler arası iş birliği	3
	Motivasyon ve ödüllendirme	3
	Aile ve velilerle iletişim	2
	Sınıf içi etkileşim	1

Tablo 2 incelendiğinde; okul yöneticilerinin öğrenci başarısını artırmak için uyguladıkları en etkili stratejilerin neler olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin, öğrenci takibi ve gelişim ve iş birliği ve sosyal gelişim olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Öğrenci takibi ve gelişim teması altında; bireysel öğrenci takibi ve destek programları, eğitim teknolojileri, zenginleştirilmiş öğrenme süreci ve rehberlik hizmetleri isimli dört kod bulunduğu görülmektedir. Öğrenci takibi ve gelişim konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K1): "Bireysel öğrenci takibi yaparak zayıf alanları belirleyip destek programları oluşturuyoruz."

(K5): "Sınav sonuçlarına dayalı analizlerle öğrenci performansını değerlendirip iyileştirme planları uyguluyoruz."

(K12): "Eğitim teknolojilerini etkili bir şekilde kullanarak öğrenme sürecini zenginleştiriyoruz."

(K8): "Yeterli kaynak ve materyal temini sağlayarak ders içi etkileşimi destekliyoruz."

(K16): "Öğrencilere kariyer rehberliği ve meslek tanıtımlarıyla hedef belirlemelerinde destek oluyoruz."

İş birliği ve sosyal gelişim teması altında; öğretmenler arası iş birliği, sınıf içi etkileşim, aile ve velilerle iletişim ve motivasyon ve ödüllendirme isimli dört kod bulunduğu görülmektedir. İş birliği ve sosyal gelişim konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K2): "Sınıf içi etkileşimi artırmak için öğretmenler arası iş birliğini teşvik ediyoruz."

(K3): "Öğrenci velileriyle düzenli iletişim kurarak aile desteğini sağlıyoruz."

(K9): "Öğrenci grupları oluşturarak birbirlerine destek vermelerini teşvik ediyoruz."

(K13): "Öğrenci başarılarını ödüllendirerek motivasyonlarını artırıyoruz."

Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını olumsuz etkileyen en önemli faktörlerin neler olduğuna ilişkin değerlendirme

Analiz bölümünde, öğrencilerin okul başarısını etkileyen en önemli faktörlerin neler olduğu konusunda okul yöneticilerinin görüşlerinin öğrenilmesi amacıyla "Okul yöneticilerine, öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla kullandıkları yöntemler nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplar analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 3'te detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 3. Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını olumsuz etkileyen en önemli faktörlere ilişkin bulgular

Temalar	Kodlar	f
Başarıyı olumsuz etkileyen faktörler	Bireysel zorluklar	5
	Sosyal faktörler	3
	Destek eksikliği	3
	Hizmet eksikliği	3
	Ekonomik faktörler	2

Tablo 3 incelendiğinde; okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını olumsuz etkileyen en önemli faktörlerin neler olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin, başarıyı olumsuz etkileyen faktörler teması altında toplandığı görülmektedir. Başarıyı olumsuz etkileyen faktörler teması altında; bireysel zorluklar, sosyal faktörler, destek eksikliği, hizmet eksikliği ve ekonomik faktörler isimli beş kod bulunduğu görülmektedir. Başarıyı olumsuz etkileyen faktörler konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K6): "Bireysel öğrenme güçlükleri, öğrenci başarısını olumsuz etkiliyor."

(K7): "Okul değişikliği sırasında uyum sorunları yaşayan öğrencilerin başarıları düşüyor."

(K5): "Sosyo-kültürel faktörler, öğrenci performansını etkileyebiliyor."

(K2): "Aile içi sorunlar, öğrencilerin derslere odaklanmasını engelliyor."

(K15): "Bazı öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçlarına yeterince önem verilemiyor."

(K11): "Yetersiz rehberlik hizmetleri, öğrencilerin hedef belirleme süreçlerini zorlaştırıyor."

(K14): "Eğitimde teknoloji eksikliği, öğrencilerin dijital becerilerini geliştirmelerini engelliyor."

(K1): "Ekonomik koşulların öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilediğini düşünüyoruz."

Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla kullandıkları yöntemlerin neler olduğuna ilişkin değerlendirme

Analiz bölümünde, öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla okul yöneticilerinin kullandıkları yöntemlerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin öğrenilmesi amacıyla "Okul yöneticilerine, öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla kullandıkları yöntemler nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplar analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 4'te detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 4. Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla kullandıkları yöntemlere ilişkin bulgular

Temalar	Kodlar	f
Değerlendirme yöntemleri ve araçları	Geleneksel değerlendirme yöntemleri	4
	Çeşitli değerlendirme aracı kullanımı	3
	İnovatif değerlendirme yaklaşımları	2
Kapsamlı öğrenci gelişimi izleme	Proje ve performans gösterileri	3
	Velilerle iletişim ve gözlem	3

Tablo 4 incelendiğinde; okul yöneticilerinin öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla kullandıkları yöntemlerin neler olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin, değerlendirme yöntemleri ve araçları ve kapsamlı öğrenci gelişimi izleme olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Değerlendirme yöntemleri ve araçları teması altında; geleneksel değerlendirme yöntemleri, çeşitli değerlendirme aracı kullanımı ve inovatif değerlendirme yaklaşımları isimli üç kod bulunduğu görülmektedir. Değerlendirme yöntemleri ve araçları konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K1): "Öğrenci başarısını değerlendirmek için düzenli sınavlar ve performans ödevleri uyguluyoruz."

(K3): "Dönem içi not değerlendirmeleri ve öğrenci portföyleri kullanarak başarıyı değerlendiriyoruz."

(K11): "Çeşitli performans ölçüm yöntemlerini birleştirerek geniş bir perspektiften değerlendirme yapmaya çalışıyoruz."

(K7): "Öğrenci başarısını değerlendirmek için çeşitli ölçme araçları ve teknikleri kullanıyoruz."

(K16): "Dijital platformları kullanarak öğrenci başarısını izliyor ve raporluyoruz."

Kapsamlı öğrenci gelişimi izleme teması altında; proje ve performans gösterileri ve velilerle iletişim ve gözlem isimli iki kod bulunduğu görülmektedir. Kapsamlı öğrenci gelişimi izleme konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K2): "Okul içi proje ve performans gösterileriyle öğrenci başarısını takip ediyoruz."

(K8): "Okul içi etkinliklere katılım ve öğrenci kulüplerini değerlendirerek başarıyı ölçüyoruz."

(K4): "Öğrenci gelişimini izlemek amacıyla düzenli olarak veli-öğretmen görüşmeleri düzenliyoruz."

Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını etkileyen ekonomik, sosyal veya kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda karşılaştıkları zorluklara ilişkin değerlendirme

Analiz bölümünde, öğrenci başarısını etkileyen ekonomik, sosyal veya kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorlukları belirlemek amacıyla "Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını etkileyen ekonomik, sosyal veya kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda karşılaştıkları zorluklar nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplar analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 5'te detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 5. Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını etkileyen ekonomik, sosyal veya kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda karşılaştıkları zorluklara ilişkin bulgular

Temalar	Kodlar	f
Ekonomik zorluklarla başa çıkma	Kaynaklara erişim	3
	Veli katılımı	1
	Fırsat eşitsizliği	1
Sosyal faktörlerle başa çıkma	Motivasyon	2
	Derse katılım	1
	Sosyal uyum	1
Kültürel faktörlerle başa çıkma	Uyum sorunları	2
	Disiplin sorunları	1
	Anlayış sorunları	1

Tablo 5 incelendiğinde; Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını etkileyen ekonomik, sosyal veya kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda karşılaştıkları zorluklara ilişkin katılımcı görüşlerinin, ekonomik zorluklarla başa çıkma, sosyal faktörlerle başa çıkma ve kültürel faktörlerle başa çıkma olmak üzere üç tema altında toplandığı görülmektedir. Ekonomik zorluklarla başa çıkma teması altında; kaynaklara erişim, veli katılımı ve fırsat eşitsizliği isimli üç kod bulunduğu görülmektedir. Ekonomik zorluklarla başa çıkma konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K4): "Ekonomik sıkıntılar nedeniyle öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanıyoruz."

(K16): "Ekonomik nedenlerle öğrencilerin ders kitaplarına ve eğitim malzemelerine erişiminde sıkıntılar yaşıyoruz."

(K10): "Ekonomik güçlükler nedeniyle veli katılımı düşük ve bu durum öğrenci başarısını etkiliyor."

(K1): "Ekonomik zorluklar nedeniyle öğrenciler arasındaki eğitim fırsat eşitsizliğiyle başa çıkmakta zorlanıyoruz."

Sosyal faktörlerle başa çıkma teması altında; motivasyon, derse katılım ve sosyal uyum isimli üç kod bulunduğu görülmektedir. Sosyal faktörlerle başa çıkma konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K7): "Ekonomik sorunlar, öğrencilerin derslere düzenli katılımını engelliyor."

(K11): "Sosyal çatışmalar, öğrenciler arasında uyumsuzluklara yol açarak öğrenme ortamını etkiliyor."

(K14): "Sosyal eşitsizlik, öğrenci grupları arasında motivasyon farklılıklarına neden oluyor."

Kültürel faktörlerle başa çıkma teması altında; uyum sorunları, disiplin sorunları ve anlayış sorunları isimli üç kod bulunduğu görülmektedir. Kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K12): "Kültürel anlayış eksikliği, öğrencilere etkili rehberlik sağlama konusunda bir zorluk yaratıyor."

(K15): "Kültürel norm farklılıkları, disiplin ve davranış sorunlarına karşı etkili stratejiler geliştirmeyi zorlaştırıyor."

(K6): "Kültürel farklılıkların sınıfta uyum sorunlarına neden olduğu durumlarla karşılaşıyoruz."

Sonuç ve Tartışma

Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını artırmak için uyguladıkları en etkili stratejilerin neler olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin, öğrenci takibi ve gelişim ve iş birliği ve sosyal gelişim olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmüştür. Öğrenci takibi ve gelişim katılımcılar tarafından bireysel öğrenci takibi ve destek programları, eğitim teknolojileri, zenginleştirilmiş öğrenme süreci ve rehberlik hizmetleri olarak sıralanmıştır. İş birliği ve sosyal gelişim ise öğretmenler arası iş birliği, sınıf içi etkileşim, aile ve velilerle iletişim ve motivasyon ve ödüllendirme şeklinde sıralanmıştır. Öğrenci takibi ve gelişimle ilgili olarak, bireysel öğrenci takibi ve destek programları, eğitim teknolojileri, zenginleştirilmiş öğrenme süreçleri ve rehberlik hizmetleri en etkili stratejiler olarak vurgulanmıştır. Bu stratejilerin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını anlama, destekleme ve yönlendirme konusunda önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. İş birliği ve sosyal gelişim temasında ise, öğretmenler arası iş birliği, sınıf içi etkileşim, aile ve velilerle iletişim, motivasyon ve ödüllendirme stratejilerinin öne çıktığı görülmüştür. Bu stratejiler, öğrencilerin sosyal gelişimlerini desteklemek, motivasyonlarını artırmak ve ailelerle iş birliğini güçlendirmek adına önemli araçlar olarak değerlendirilmiştir. Bu sonuçları değerlendirirken, benzer araştırmaların da benzer sonuçlar ortaya koyduğunu görmekteyiz. Örneğin, Green ve Salkind'in (2008) çalışması, öğrenci başarısını etkileyen faktörleri inceleyerek eğitim stratejilerini değerlendirmiş ve bireysel öğrenci takibi ile öğrenci başarısını artırmaya yönelik stratejileri vurgulamıştır. Benzer şekilde, Gurbetoğlu ve Tomakin'in (2011) çalışması, öğretmen-öğrenci ilişkisinin öğrenci başarısına etkisini ele almıştır. Kolburan-Geçer'in (2002) "Öğretmen yakınlığının öğrencilerin başarıları, tutumları ve güdülenme düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiş ve öğretmenler arası iş birliğinin öğrenci başarısı üzerindeki etkilerini araştırmış ve bu alandaki önemli stratejilere vurgu yapmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın sonuçlarının literatürdeki benzer araştırmalarla uyumlu olduğu görülmektedir.

Okul yöneticilerine göre öğrenci başarısını olumsuz etkileyen en önemli faktörlerin neler olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin, başarıyı olumsuz etkileyen faktörler teması altında toplandığı görülmüştür. Başarıyı olumsuz etkileyen faktörler bireysel zorluklar, sosyal faktörler, destek eksikliği, hizmet eksikliği ve ekonomik faktörler şeklindedir. Çalışmanın sonuçlarına göre, okul yöneticileri öğrenci başarısını olumsuz etkileyen faktörleri başarıyı

olumsuz etkileyen faktörler teması altında toplamışlardır. Bu faktörler arasında bireysel zorluklar, sosyal faktörler, destek eksikliği, hizmet eksikliği ve ekonomik faktörler öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, bu sonuçların genel bir çerçevede ele alınması ve daha geniş bir bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, Patrick, Ryan ve Kaplan'ın (2007) çalışması, öğrencilerin sınıf içi sosyal ortam algıları, motivasyon inançları ve katılımları arasındaki ilişkileri ele almaktadır. Bu çalışma, öğrencilerin sosyal çevrelerinin, motivasyonlarının ve katılımlarının başarılarını nasıl etkilediğini inceleyerek, öğrenci başarısını olumsuz etkileyen faktörler konusunda önemli bilgiler sunabilir. Özellikle sosyal faktörlerin ve motivasyonun, öğrenci başarısında belirleyici olabileceği literatürde sıkça vurgulanmıştır. Diğer bir kaynak olan Christophel'in (1990) çalışması ise, öğretmenin öğrencilere karşı yakınlık davranışlarının, öğrenci motivasyonu ve öğrenme üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu bağlamda, öğrenci-öğretmen ilişkisinin öğrenci başarısına olan etkilerini anlamak, özellikle destek eksikliği ve hizmet eksikliği gibi faktörlerin nasıl giderilebileceği konusunda önemli perspektifler sunabilir. Çalışmanın sonuçları, bu iki kaynakla da uyumlu gözükmektedir. Özellikle Patrick, Ryan ve Kaplan'ın çalışması, sosyal faktörlerin öğrenci başarısını etkileyebileceği konusuna odaklanırken, Christophel'in çalışması, öğrenci-öğretmen etkileşiminin ve yakınlığının motivasyon ve öğrenme üzerindeki rolüne vurgu yapmaktadır. Bu benzerlikler, okul yöneticilerinin sonuçlarının genel bir çerçevede eğitim araştırmalarındaki önemli bulgulara paralellik gösterdiğini göstermektedir.

Okul yöneticilerinin öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla kullandıkları yöntemlerin neler olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin, değerlendirme yöntemleri ve araçları ve kapsamlı öğrenci gelişimi izleme olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmüştür. Değerlendirme yöntemleri ve araçları araştırmaya katılan yöneticiler tarafından geleneksel değerlendirme yöntemleri, çeşitli değerlendirme aracı kullanımı ve inovatif değerlendirme yaklaşımları olarak açıklanmıştır. Kapsamlı öğrenci gelişimi izleme proje ve performans gösterileri ve velilerle iletişim ve gözlem şeklindedir. Çalışmanın sonuçlarına göre, okul yöneticileri öğrenci başarısını değerlendirmek ve takip etmek amacıyla iki temel tema altında yöntemler kullanmaktadır: değerlendirme yöntemleri ve araçları ile kapsamlı öğrenci gelişimi izleme. Değerlendirme yöntemleri ve araçları, geleneksel değerlendirme yöntemleri, çeşitli değerlendirme araçlarının kullanımı ve inovatif değerlendirme yaklaşımları olarak belirlenmiştir. Kapsamlı öğrenci gelişimi izleme ise proje ve performans gösterileri ile velilerle iletişim ve gözlem yöntemleriyle açıklanmıştır. Gurbetoğlu ve Tomakin'in (2011) çalışması, öğrenci görüşlerini değerlendirmeye odaklanmaktadır. Bu çalışmada, öğrenci değerlendirmesi daha çok algılar ve duygusal yanıtlar üzerinden gerçekleşirken, okul yöneticilerinin kullanmış olabileceği değerlendirme araçlarına dair spesifik bilgiler sunmamaktadır. Ancak, öğrenci görüşlerinin toplanması ve değerlendirilmesi açısından bu çalışmanın sonuçları, öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimlerini izleme ihtiyacını vurgulayabilir. Kolburan-Geçer'in (2002) çalışması öğretmen-öğrenci etkileşimini değerlendirmeye yöneliktir. Bu tezde, öğretmen yakınlığının öğrenci başarıları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu konu, değerlendirme yöntemleri ve araçları temasına paralel bir şekilde ele alınabilir. Okul yöneticileri, öğrenci başarısını değerlendirmek amacıyla öğretmen-öğrenci etkileşimini gözlemleyebilir ve bu gözlemleri değerlendirme süreçlerine dahil edebilir. Bu bağlamda, çalışmanın sonuçlarıyla Gurbetoğlu ve Tomakin'in çalışması arasında benzerlikler bulunmaktadır. İki çalışma da öğrenci görüşlerini değerlendirme veya öğretmen-öğrenci etkileşimini inceleme konusunda odaklanmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, okul yöneticileri öğrenci başarısını etkileyen ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda karşılaştıkları zorlukları üç ana tema altında sınıflandırmışlardır: ekonomik zorluklarla başa çıkma, sosyal faktörlerle başa çıkma ve kültürel faktörlerle başa çıkma. Her bir tema, belirli zorlukları ve bu zorlukların nasıl aşılabileceği konusundaki katılımcı görüşlerini içermektedir. Ekonomik zorluklarla başa çıkma kapsamında, kaynaklara erişim, veli katılımı ve fırsat eşitsizliği ön plana çıkmıştır. Bu faktörler, öğrencilerin ekonomik durumlarından kaynaklanan kısıtlamaların öğrenmelerini etkilediğini ve okul yöneticilerinin bu konuda çeşitli çözümler bulma ihtiyacı hissettiklerini göstermektedir. Kültürel faktörlerle başa çıkma konusunda, uyum sorunları, disiplin sorunları ve anlayış sorunları ele alınmıştır. Okul yöneticileri, farklı kültürlere mensup öğrenciler arasındaki uyumsuzlukları, disiplin problemlerini ve kültürel anlayış eksikliklerini çözme konusunda karşılaştıkları zorlukları vurgulamışlardır. Sosyal faktörlerle başa çıkma ise motivasyon, derse katılım ve sosyal uyum gibi unsurları içermektedir. Bu durum, öğrencilerin sosyal çevreleri ve ilişkilerinin, eğitim sürecine etkisini anlamak ve bu faktörleri olumlu bir şekilde yönetmek için okul yöneticilerinin çeşitli mücadelelerle karşılaştığını göstermektedir. Bu sonuçlarla benzer şekilde, Green ve Salkind'in (2008) öğrenci başarısını etkileyen faktörleri ekonomik durumlarından kaynaklanan kısıtlamaların öğrenmelerini etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Öneriler

1. Okul yöneticileri, öğrenci başarısını artırmak için bireysel öğrenci takibi ve destek programlarına odaklanmalıdır.
2. Eğitim teknolojileri etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Öğrenci başarısını desteklemek adına dijital araçlar ve uygulamalar kullanılarak öğrenme süreci zenginleştirilmelidir.
3. Rehberlik hizmetleri güçlendirilmelidir. Öğrencilere bireysel rehberlik sunularak kişisel gelişimleri desteklenmeli ve kariyer hedefleri belirlemede yardımcı olunmalıdır.
4. Öğretmenler arası iş birliği teşvik edilmelidir. Farklı öğretmenler arasında bilgi paylaşımı ve etkileşim, öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyecektir.
5. Sınıf içi etkileşimi artırmak adına öğrenciler arasında motivasyon ve ödüllendirme sistemleri kurulmalıdır. Bu, öğrencilerin derslere aktif katılımını teşvik edecektir.
6. Aile ve velilerle iletişim güçlendirilmelidir. Okul yöneticileri, düzenli iletişim kanalları kurarak ailelerin öğrenci başarısına daha etkin bir şekilde katkıda bulunmalarını sağlamalıdır.
7. Geleneksel değerlendirme yöntemleri yanında çeşitli değerlendirme araçları ve inovatif değerlendirme yaklaşımları kullanılmalıdır.
8. Proje ve performans gösterileri düzenlenmeli ve öğrencilerin bu etkinliklere katılımı teşvik edilmelidir.
9. Ekonomik zorluklarla başa çıkmak adına kaynaklara erişim artırılmalı ve öğrencilere temel ihtiyaçlarını karşılamak için destek sağlanmalıdır.
10. Sosyal faktörlerle başa çıkmak için motivasyonu artırıcı programlar düzenlenmeli ve öğrenci katılımı teşvik edilmelidir.
11. Kültürel faktörlerle başa çıkmak adına uyum sorunlarıyla ilgili özel programlar geliştirilmeli ve öğrencilere kültürlerarası anlayışı artırıcı etkinlikler düzenlenmelidir.

Referans

- Baltacı, A. (2018, 06). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1), 231-274.
- Baş, T., ve Akturan, U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Christophel, D. M. (1990). The relationship among teacher immediacy behaviors student motivation and learning. *Communication Education*, 39, 323-340
- Cunningham, J. (2012). Charter school student achievement. <<http://www.ncsl.org/documents/educ/CharterSchoolStudentAchievement.pdf>> (18 Aralık 2023).
- Eryılmaz, A. ve Dereli, E. (2011). Derse katılmama durumundaki zaman yönelimi ölçeğinin psikometrik özellikleri. *İlköğretim Online*, 10(3), 1178-1190
- Finn, J. D. & Rock, D. A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *Journal of Applied Psychology*, 82, 221-234
- Furrer, C. & Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in children's academic engagement and performance. *Journal of Educational Psychology*, 95, 148-162.
- Green, S. B. & Salkind, N. J. (2008). *Using SPSS for Windows and Macintosh (Analyzing and Understanding Data—Fifth Edition)*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Gurbetoğlu, A. ve Tomakin, E. (2011). Sevilen ve sevilmeyen öğretmen davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(12), 261-276.
- Güvenç, H. (2015). Etkin katılım ölçeği geliştirme ve uyarlama çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 1(16), 255-267.
- Hijazi, S. T. & Naqvi, R. (2006). Factors affecting students' performance. *Bangladesh e-Journal of Sociology*. 3(1).
- Kolburan-Geçer, A. (2002). *Öğretmen yakınlığının öğrencilerin başarıları, tutumları ve güdülenme düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kumandaş Öztürk, H. (2019). *Araştırma modelleri ve türleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Marczyk, G., DeMatteo, D., & Festinger, D. (2005). *Essentials of research design and methodology*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4), 68-82.
- Newmann, F., Wehlage, G. G. & Lamborn, S. D. (1992). The significance and sources of student engagement. Chapter in (F. Newmann, Ed.), *Student engagement and achievement in American secondary schools* (11-39). New York: Teachers College Press.
- Noble, H. ve Smith, J. (2015). Issues of validity and reliability in qualitative research. *Evidence-Based Nursing*, 18(2), 34-35.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323- 343

- Patrick, H., Ryan, A. ve Kaplan, A. (2007). Early adolescents' perceptions of the classroom social environment, motivational beliefs, and engagement. *Journal of Educational Psychology*, 99(1) , 83-98
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Interviewing: Principles And Practices, W.C. Brown Publishers. Dubuque: Iowa
- Polatcan, M., & Kılınc, A. Ç. (2018). *Fenomenoloji ve araştırmalarda fenomenolojik yöntem. Eğitim yönetiminde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, M. (2014). Derse katılım envanterinin Türk kültürüne uyarlanması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 171-182
- Sever, M., Ulubey, Ö., Toraman, Ç. ve Türe, E. (2014). Lise öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından derse katılımlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 176(39), 183-198.
- Yavuz, M., Gülmez, D. ve Özkartal, T. (2016). Fen lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile ilgili deneyimlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1655-1672.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.